

Høyringssvar frå Interkommunalt arkiv for Buskerud, Vestfold og Telemark IKS

Dato: 31.10.2025

Svaratype: Med merknad

Høringssvar fra IKA Kongsberg

Høringssvaret sendes på vegne av Interkommunalt arkiv for Buskerud, Vestfold og Telemark og følgende eierkommuner:

Gol kommune	Hemsedal kommune
Hol kommune	Kongsberg kommune
Nore og Uvdal kommune	Ringerike kommune
Sigdal kommune	Ål kommune
Færder kommune	Horten kommune
Sandefjord kommune	Tønsberg kommune
Bamble kommune	Drangedal kommune
Fyresdal kommune	Hjartdal kommune
Kragerø kommune	Kviteseid kommune
Midt-Telemark kommune	Nissedal kommune
Nome kommune	Porsgrunn kommune
Seljord kommune	Skien kommune
Tokke kommune	Vinje kommune
Siljan kommune	

Generelle betraktninger

IKA Kongsberg viser til høring om ny forskrift for dokumentasjon og arkiv, og takker for arbeidet som er lagt ned i forslaget. Forskriften er funksjonsbasert og representerer et viktig steg mot modernisering og fleksibilitet, men innebærer samtidig et betydelig ansvar for kommunal og fylkeskommunal sektor. Med vårt perspektiv som interkommunal bevaringsinstitusjon ser vi både muligheter og utfordringer knyttet til implementeringen.

Departementet har kommet med et forslag som tar hensyn til kommunal selvråderett og som kan gi kommunene frihet og spillerom. Dette kan gi gode muligheter for innovasjon. Forskriften kan også gi bevaringsinstitusjonene anledning til å arbeide for en felles nasjonal standard, i tillegg til at den åpner for regionale løsninger. Forskriften har en tydelig struktur og et godt språk, og vurderes å ha betydelig potensial til å styrke dokumentasjons- og arkivarbeidet i offentlig sektor.

Som bevaringsinstitusjon for kommuner og fylkeskommuner i Buskerud, Vestfold og Telemark ser vi imidlertid at friheten kommunal sektor blir gitt i forskriften også kan by på utfordringer. Fellesnevneren i innspillene vi har fått fra våre eiere er at de ønsker felles regler, standarder og veiledere. Videre har de et ønske om å balansere hensynet til kommunalt selvstyre med behov for nasjonal standardisering.

Vårt høringssvar tar derfor utgangspunkt i følgende punkter:

Balanse mellom lovkrav og økonomiske forutsetninger - IKA Kongsberg

fremhever behovet for bindende lovkrav eller tydelige føringer for å sikre budsjettmidler og fremme ansvarlig forvaltning, med hensyn til kommunenes økonomiske situasjon. Kommunal og fylkeskommunal sektor bør inviteres til å bidra i dette arbeidet.

Veiledning fra Nasjonalarkivet - det er nødvendig å utarbeide presise veiledere og føringer for arkivverdivurdering, overføring til langtidsbevaring, dokumentasjonsplan og internkontroll så raskt som mulig, med særlig vekt på kommunale behov. Kommunal og fylkeskommunal sektor må involveres i dette arbeidet.

Nasjonale retningslinjer for tilgjengeliggjøring - det bør stilles krav til enhetlig publisering, tydeliggjøring av forventet metadatanivå, prioritering av materiale, krav til digitalisering og fordeling av ansvar mellom arkivskaper og depot.

Ressurser og kompetanse - det er avgjørende å sikre statlige midler til kompetanseheving, utvikling av en nasjonal opplæringsplan og veiledning før

skjerpet tilsyn iverksettes.

Det nye regelverket begrunner manglende spesifikke krav med hensynet til kommunal autonomi. Vi kjenner imidlertid ikke til annet lovverk som i så stor grad unnlater å stille krav til kommunal sektor med dette som begrunnelse. Arkivlova er en sektorovergripende lov og er ifølge Arkivverket like viktig som offentleglova og forvaltningsloven. Dette lovverket stiller tydelige krav til kommunal sektor. Det samme gjør personvernregelverket. Vi mener det bør være et mål å redusere, snarere enn å forsterke, skillet mellom stat og kommune i arkivregelverket.

I oktober sendte Arkivverket ut forslag til ny bevaringsforskrift. Vi forstår at begge forskriftene som nå er på høring er dynamiske og at det både kan og skal gjøres endringer. Arkivlova er en rammelov, og eierkommunene våre ønsker at fremtidige endringer i forskrift utfyller lovverket og er tettere på behovene i kommunal sektor.

IKA Kongsberg vil også uttrykke bekymring over den begrensede involveringen av kommunal og fylkeskommunal sektor i prosessen, den korte høringsfristen og den raske ikrafttreddelsen. Disse forholdene gir lite rom for reell medvirkning og forankring av endringene. Tilbakemeldinger IKA Kongsberg har fått går ut på at kommunal sektor ønsker mer involvering i prosessen. Det stilles spørsmål ved om lovgiver kjenner godt nok til utfordringene kommunal sektor står overfor, og om de har tatt tilstrekkelig hensyn til dette i utarbeidelsen av forslag til ny arkivforskrift. Etter vår vurdering er forskriften i stor grad utformet med statlige organers behov som utgangspunkt, mens kompleksiteten og mangfoldet i kommunenes oppgaver ikke er tilstrekkelig ivarettatt.

Den nye forskriften innebærer videre et skifte - fra et tradisjonelt fokus på bevaring til et mer aktivt krav om tilgjengeliggjøring - noe som kan medføre økte kostnader og større ansvar for kommunene. Forskriften mangler imidlertid tydelige føringer for hvordan disse kravene skal oppfylles i praksis.

Det er viktig å finne en tilnærming som både fremmer innovasjon og samarbeid, og samtidig etablerer felles rammer for arkivarbeid i hele landet. Vår tilbakemelding tar derfor utgangspunkt i behovet for en balanse mellom tydelig regelverk og veiledning, nasjonal samordning med høy grad av involvering fra kommunal sektor, samt praktiske virkemidler som sikrer at intensjonen med forskriften kan realiseres i praksis. Vi legger særlig vekt på utfordringer knyttet til ulik kapasitet i kommunene, risiko for avhengighet til leverandører og behovet for kompetanseheving og standardisering.

Behov for nasjonale standarder og veiledning – kompetanse og ressurser

De siste årene har norske kommuner stått overfor betydelige økonomiske utfordringer. I denne situasjonen blir sektorer som ikke anses som kjerneområder, som arkivsektoren, ofte nedprioritert.

Lovverket åpner for et bredt handlingsrom, noe som gir mulighet for innovasjon og utvikling av beste praksis. Samtidig innebærer denne friheten økte kostnader, og den stiller høye krav til kompetanse og kapasitet. IKA Kongsberg opplever at forskriften kan gjøre det mer krevende å ivareta arkivoppgaver på lang sikt, særlig for kommuner som allerede har begrensede økonomiske og faglige ressurser.

Flere arkivledere i eierkommunene våre peker på at det kan bli utfordrende å få tiden og ressursene de trenger til de nye oppgavene, fordi regelverket er så åpent. Videre har mange pekt på risikoen for en ufullstendig dokumentforvaltning som en følge av at forståelsen av arkivforvaltning vil bli oppfattet forskjellig i ulike deler av den kommunale forvaltningen, fra saksbehandlere til de som fattet organisatoriske vedtak.

Enkelte uttrykker bekymring over at innholdet i forskriften stiller uklare krav til arkivdanningen. Organene skal selv avgjøre hvilken dokumentasjon som skal forvaltes som arkiv. Det har også vært ytret ønske om tydeligere krav til informasjonssystemer. Når aktørene selv får definere hva som skal regnes som arkiv og hvordan informasjonssystemene skal struktureres, kan det føre til store variasjoner. Dette vil kunne komplisere både avlevering og tilgjengeliggjøring av dokumentasjon, og medføre betydelige kostnader. Kommunene forvalter mange ulike fagsystemer, og det kan være utfordrende å rekruttere kompetansen som er nødvendig.

Blant våre eiere er det også flere som uttrykker bekymring med tanke på at det vil bli utfordrende å sikre dokumentfangst og gjennomføre tilstrekkelig internkontroll når så lite er regulert i lov og forskrift. Det fører til en høyere belastning for arkivtjenesten, som er fagkompetansen som skal tolke og formidle de nye kravene for å sikre at disse overholdes. Kommunenes dokumentsentre har allerede en stor arbeidsbelastning og vil trenge økt og ny kompetanse for å implementere det nye regelverket, både med tanke på daglig drift og dokumentforvaltningen i kommunen.

IKA Kongsbergs oppfatning er at de arkivfaglige miljøene i kommunal sektor har et klart ønske om regulering. I det nye lovverket er det gitt handlingsrom som er større enn de ønsker, og mange ser en risiko for en dårligere arkivforvaltning som en følge av dette. Kommuneøkonomien er krevende, og det er vanskelig å få gjennomslag for ressursbehovet i budsjettforhandlingene for fagområder som ikke er tilstrekkelig regulert gjennom lov og forskrift. Det gjelder også for de av kommunene som innehar den nødvendige arkivfaglige kompetansen. Økt ansvar for dokumentasjonsforvaltning krever både kompetanse og tid, men uten nasjonale regler blir det krevende å argumentere for nødvendige investeringer i arkivressurser. Når arkivarbeidet fremstår som valgfritt eller uklart regulert, risikerer det å bli nedprioritert til fordel for mer akutte eller synlige behov.

Kommunesektoren har derfor alt å tjene på at kravene til arkivarbeid blir tydeliggjort og standardisert på nasjonalt nivå – både for å sikre kvalitet og for å kunne forsvare ressursbruk i trange budsjetter. Det påpekes at tilsyn har en god effekt på forvaltning av arkivene, men at en slik effekt forutsetter et klart og tydelig regelverk og at det derfor bør stilles lovkrav. Det store handlingsrommet kan gjøre tilsynsarbeidet krevende, og føre til ulik praksis og svak likebehandling, spesielt innen arkivdanning.

På bakgrunn av kompleksiteten og mangfoldet i kommunens oppgaver sammen med økonomiske forhold og utfordringer med kompetanse og ressurser ser vi et klart behov for en nasjonal standard og veiledning som kan støtte dokumentforvaltningen i kommunal sektor i en tid preget av omfattende digital omstilling. Veiledning fra Nasjonalarkivet og rådgivning fra arkivinstitusjonene vil bli viktige verktøy for regulering og standard, men den største slagkraften finner man i lov og forskrift.

Vi mener derfor at forskriften bør inneholde tydelige og forutsigbare regler. Uten tilstrekkelig støtte og veiledning risikerer vi å skape et skille i sektoren, der større enheter med teknologiske ressurser kan drive frem utvikling, mens mindre aktører i praksis må følge etter og begrense seg til det som gjenstår av etablerte standarder, som Noark. Dette kan blant annet føre til at man ikke har likebehandling av innbyggere basert på hvor de er bosatt, som er en av bærebjelkene i det norske demokratiet.

IKA Kongsberg ønsker derfor at Nasjonalarkivet inviterer kommunale arkivinstitusjoner og kommunesektoren med på arbeidet med å utvikle nasjonale standarder og bindende krav for kommuner og fylkeskommuner.

Dokumentasjonsplan og internkontroll

IKA Kongsberg ser positivt på det funksjonsbaserte regelverket i §§ 16 og 17, som gir offentlige organer større selvråderett til å etablere egen dokumentasjonsplan og internkontroll. Dette medfører en velkommen forenkling og fleksibilitet, særlig i en kommunal sektor preget av varierte fagsystemer og begrensede ressurser.

Likevel viser vår erfaring som bevaringsinstitusjon at kommuner ofte opererer i et landskap hvor de til en viss grad er prisgitt leverandørers premisser som en følge av variert arkivfaglig kapasitet. De har mange fagsystemer og mangler i flere tilfeller dedikerte arkivressurser, noe som kompliserer utarbeidelse og vedlikehold av dokumentasjonsplaner samt internkontroll. Uten presise regler risikerer paragrafene å bli abstrakte krav som øker byrden på organledelsen, fører til subjektiv praksis og potensielt tap av autentisk dokumentasjon. Dette kan forsterke ulikheter mellom kommuner, der ressurssterke enheter lykkes med innovasjon, mens svakere sliter med rettssikkerhet og sporbarhet over tid.

Som nevnt i NOU 2019:9, må kompetansen i arkivsektoren styrkes betraktelig for å møte digitaliseringens krav, og manglende koordinering – som dokumentert i Menon-rapporten (2020) – medfører allerede betydelige kostnader og risiko for fragmentering. En måte å løse kompetansebehovet på kan være en nasjonal plan for kompetanseheving, for å bygge kapasitet og unngå at økt ansvar i §§ 16 og 17 blir en barriere snarere enn en mulighet for bedre arkivdanning.

For å sikre at §§ 16 og 17 fungerer i praksis, må dokumentasjonsplanen tydeliggjøres i veiledning som et verktøy for å identifisere systemansvar, rutiner for migrering, formatendringer, kassasjonsvedtak og avviksbehandling. Internkontrollen bør inkludere obligatoriske elementer som risikovurdering, klare ansvarslinjer og en revisjons- eller avvikslogg som kan etterprøves, i tråd med kravet om dokumentasjon og oppdatering i § 17 første ledd. Dette vil bidra til å oppfylle arkivlovens kjerneprinsipper om autentisitet og tilgjengelighet, uten å undergrave kommunal autonomi.

IKA Kongsberg oppfordrer Nasjonalarkivet til aktivt tilsyns- og veiledningsansvar via nasjonale maler for dokumentasjonsplaner og internkontroll – snarest mulig. Disse støtter kommunene i effektive rutiner for §§ 16 og 17, minimerer implementeringsutfordringer og sikrer kontinuitet med dagens praksis. Vi inviterer til tettere involvering av kommunesektoren gjennom dialog med KAI-miljøet og kommuner/fylkeskommuner. Dette vil sikre retningslinjer som ivaretar systemkompleksitet og kompetansebehov. Tiltakene vil styrke paragrafene i kommunal arkivforvaltning ved å fremme forutsigbarhet, innovasjon og evighetsperspektivet.

Krav til informasjonssystemer, systembeskrivelser og vedlikehold av digitale arkiv

IKA Kongsberg ser noen utfordringer i §§ 6–8, som regulerer krav til informasjonssystemer, systembeskrivelser og vedlikehold av digitale arkiv. Disse bestemmelsene er avgjørende for å sikre en effektiv og rettssikker arkivforvaltning, men deres generelle formuleringer kan skape rettslig usikkerhet og praktiske barrierer for kommunene, særlig knyttet til registrering, metadata og journalføring etter arkivlova § 6 og offentleglova § 10.

IKA Kongsbergs innspill bygger på egne erfaringer og tilbakespill fra våre eierkommuner. Mengden av fagsystemer og kompleksiteten i disse er en stor utfordring i kommunal sektor. Våre vurderinger vektlegger behovet for presise og funksjonsbaserte krav som gir kommunene bedre kontroll ved anskaffelser og i arkivdanning.

Videre støtter IKA Kongsberg bortfallet av det obligatoriske Noark-kravet og den tidligere godkjenningsordningen. Endringen gir et nødvendig handlingsrom for moderne og tilpassede løsninger, og kan bidra til reduserte kostnader. Samtidig medfører dette økte krav til lokal kompetanse, dokumentasjonsplaner og internkontroll. Vi mener at selv om Noark bortfaller som krav, *må* strukturelle og metadatarelaterte standarder videreføres for å sikre autentisitet, tilgjengelighet og sporbarhet i dokumentasjonen.

Den nye forskriften åpner for innebygd arkivering – at dokumentasjon bevares der den skapes, uten krav om et dedikert arkivsystem. Arkivverket beskriver dette som et mer effektivt og innovasjonsvennlig regelverk, men samtidig advarer man om at større frihet også innebærer større ansvar. IKA Kongsberg deler denne bekymringen. Økt handlingsrom forutsetter ressurser og kompetanse som vil bli en utfordring for mange kommuner.

Journalføringsplikten videreføres uendret, selv om begrepet fremstår utdatert i møte med automatiserte dataflyter og integrerte fagsystemer. Dette skaper betydelige utfordringer for håndtering av desentralisert dokumentasjon. Innspill fra IKA Kongsbergs eierkommuner peker på at dagens krav fører til unødvendig flytting av dokumenter og metadata. Flere kommuner anbefaler derfor at det arkiverende organet bør få ansvar for journalføring på vegne av andre involverte organer. I tillegg fremheves at eksport av metadata til flere postjournaler har liten praktisk verdi uten at regelverket tilpasses en mer helhetlig struktur. Dette er vurderinger IKA Kongsberg stiller seg bak.

Krav til funksjonalitet som sikrer dokumentasjonens tilgjengelighet, autentisitet og sporbarhet er sentrale for innebygd arkivering. IKA Kongsberg støtter bestemmelsene om logging, endringsbeskyttelse og eksport, men understreker behovet for tydeligere regler for kassasjonsfunksjonalitet – herunder om dette skal løses teknisk, organisatorisk eller som en kombinasjon.

Det er derfor viktig at Nasjonalarkivet starter arbeidet med å utarbeide veiledere for §§ 6–8 så raskt som mulig, stiller krav om at systembeskrivelser og leverandørkontrakter følger en nasjonal mal, og sikrer øremerkede midler til kommunal kompetanseheving, slik NOU 2019:9 foreslår. IKA Kongsberg inviterer til dialog og bred kommunal involvering i utviklingen av slike veiledninger. Et funksjonsbasert regelverk må følges av tydelige standarder for å fremme innovasjon og samtidig ivareta arkivenes langsiktige bevaringshensyn.

Avtale om ansvaret for dokumentasjon i felles system

IKA Kongsberg vurderer § 9 som et viktig og positivt tilskudd til forslaget til ny arkivforskrift. Bestemmelsen åpner for nye muligheter til å forvalte og saksbehandle dokumentasjon på tvers av offentlige virksomheter, og representerer et nødvendig rammeverk for samarbeid mellom organer som deler ansvar og arbeidsprosesser i felles informasjonssystemer.

Sett i sammenheng med § 14, som regulerer krav til journalføring, fremstår det imidlertid uklart hvordan offentlige virksomheter i praksis skal kunne utnytte bestemmelsens potensial for økt kvalitet og effektivitet. Etter vårt syn bør retten til innsyn og journalføring kunne ivaretas på ulike måter, slik at bestemmelsen kan anvendes fleksibelt og effektivt.

Et felles informasjonssystem bør kunne legge til rette for samhandling og deling av dokumentasjon, der arkivfaglige prinsipper ivaretas gjennom grundig logging, sporbarhet og utfyllende metadata – uten at alle involverte virksomheter må registrere identisk dokumentasjon i hver sin journal.

IKA Kongsberg mener det er avgjørende å utvikle løsninger som oppfyller kravene til offentlighet på en smidig måte, samtidig som allmennheten gis enkel tilgang til informasjon og innsikt i offentlige prosesser. Det må videre anerkjennes at begrepet *felles system* vil utvikle seg i takt med teknologi og nye samarbeidsformer. Slike systemer må derfor beskrives og dokumenteres tydelig for å sikre etterlevelse og kontinuitet.

IKA Kongsberg anbefaler at forskriften uttrykkelig fastslår at beskrivelsen av felles system og avtalen om ansvarsfordeling skal dokumenteres i virksomhetens dokumentasjonsplan, jf. § 16 i forskriftsforslaget. Dette vil gi større klarhet, tydelig ansvarsplassering og et mer robust rammeverk for forvaltning av felles dokumentasjon.

Deponering og langtidsbevaring

Bestemmelsene i kapittel 6-9 om overføring av arkiv til bevaringsinstitusjon gjelder kun for statlige organer som skal overføre sine arkiver til Nasjonalarkivet. Reglene gjelder ikke for kommunale og fylkeskommunale organer. Høringsnotatet sier imidlertid at disse kan følge reglene så langt de passer.

Mangelen på felles standarder for deponering av kommunale arkiver fører til at hver kommune/ fylkeskommune eller hver bevaringsinstitusjon selv må avgjøre hvordan arkivene skal deponeres, forvaltes og gjøres tilgjengelige for ettertiden. Dette kan gi stor variasjon i praksis og gjør det utfordrende å sikre en helhetlig og effektiv forvaltning av arkivene på tvers av kommunal sektor.

Manglende krav til deponeringsstandarder kan gjøre det utfordrende å sikre gjenbruk og tilgjengeliggjøring av både digitalt og analogt materiale. Fjerning av deponeringsregler uten begrunnelse kan få alvorlige konsekvenser, som tap av arkivpliktig dokumentasjon. Ulik praksis og mange systemer øker risikoen for fragmentering. Det kan også gi variasjoner i hvor tilgjengelige arkivene er for innbyggerne avhengig av hvilket organ de skal henvende seg til. En forutsetning for demokratisk likebehandling er at innbyggerne har lik tilgang til sin dokumentasjon, uavhengig av hvilken kommune de tilhører. Som arkivdepot mener vi det bør innføres minimumskrav til overføring av arkiv for kommunal sektor for å sikre standardisering og likebehandling.

§ 28 i arkivforskriften omhandler hva en arkivpakke skal inneholde. Reglene gjelder kun for statlige organer, ettersom bestemmelsen er plassert i kapittel 7 i forskriften. Reglene har hjemmel i arkivloven § 15 bokstav b, som gir departementet myndighet til å fastsette forskrifter om hvilke opplysninger som skal følge arkivet ved avlevering. Denne hjemmelen gjelder ikke kun for statlige organer, noe som betyr at loven gir åpning for at forskrift kan gis på dette punktet også for kommunal sektor. Det er mange kommuner som allerede overfører dokumentasjon til interkommunale bevaringsinstitusjoner, og som følger tekniske og juridiske retningslinjer som ligner dem i § 28. Etter IKA Kongsbergs vurdering er det avgjørende at regelverket tydelig fastsetter hva en arkivpakke skal inneholde også for den kommunale sektoren.

Det er imidlertid ikke tilstrekkelig å overføre regelverket for statlige organer direkte til kommunal sektor. IKA Kongsberg etterlyser tilpassede regler for kommunal sektor. Disse bør være godt forankret i den virkeligheten kommunene står overfor, som blant annet er mange ulike oppgaver, krevende økonomi, mangel på ressurser og vanskeligheter med å tiltrekke seg kompetanse. Det vil være hensiktsmessig at både kommunal sektor og bevaringsinstitusjonene blir involvert før det fastsettes krav som i praksis kan vise seg å være lite treffsikre i en kommunal kontekst.

Kravet om digital avlevering i § 22 er en bestemmelse som vil være svært vanskelig for kommuner og fylkeskommuner å etterleve. Arkivverket skriver i sitt høringssvar til arkivforskriften at digital overføring også bør være et mål for kommunal sektor. Dette kan imidlertid føre til store økonomiske investeringer, behov for ekstra ressurser og kompetanse for kommunal sektor. Utarbeidelsen av et eget kapittel som regulerer overføringsprosessen i kommunal sektor vil være en egnet løsning på denne problemstillingen.

Det er viktig å merke seg at § 15 i den nye arkivloven har en begrenset anvendelse for kommunal sektor, særlig i bokstavene c, d, e og g. En utvidelse av virkeområdet for § 15, slik at departementet også kan fastsette forskrifter for kommunal sektor på disse områdene, vil være et viktig skritt mot en mer helhetlig regulering av overføring av kommunalt arkiv til bevaringsinstitusjoner. Vi påpekte også i vårt høringssvar til ny arkivlov i 2021/22 at det mangler hjemmel for overføring av kommunalt arkiv.

IKA Kongsberg ønsker at kommunale – og fylkeskommunale bevaringsinstitusjoner samt kommunal sektor inviteres til å ta del i utarbeidelse av nasjonale veiledere på dette punktet, eventuelt også i forbindelse med endring av lov og forskrift som har innvirkning på kommune og fylkeskommune.

Dokumentasjon fra private rettssubjekt

I ny arkivlov § 7 pålegges organer som har inngått avtale med rettssubjekter som ikke er omfattet av loven om å løse lovpålagte oppgaver på deres vegne, å ta imot og forvalte dokumentasjon som gjelder denne oppgaveløsingen. I høringsnotatet står det at departementet anbefaler at kommunene skal være pliktige til å ta vare på dokumentasjon fra private rettssubjekt som utfører oppgaver innenfor bl.a. helse, barnevern og barnehage på vegne av kommunen.

IKA Kongsberg mener det er svært positivt at denne bestemmelsen er tatt inn i ny arkivlov. Når det gjelder rettighetsdokumentasjon ser vi, som interkommunal arkivinstitusjon, stor viktighet av at dokumentasjon som gjelder privatpersoner blir bevart for ettertiden, uavhengig av hvilken sektor som har skapt den. Både stat, kommune, fylkeskommune og private rettssubjekt ivaretar lignende tjenester for innbyggerne. De skaper dokumentasjon av samme art. Vi opplever jevnlig at innbyggere som tar kontakt med oss ikke vet om det er kommune, fylkeskommune eller stat, eventuelt private rettssubjekt som har behandlet dokumentasjon om dem.

Det er avgjørende at enkeltpersoner har reell og trygg tilgang til dokumentasjon som angår deres egen livshistorie. Bevaring av arkivene spiller en sentral rolle i å sikre denne tilgangen. IKA Kongsberg mener det er problematisk at organer ikke kan finne igjen dokumentasjon på innbyggere fordi disse tjeneste har vært satt bort til private tilbydere, og det ikke finnes lovkrav til å bevare dokumentasjon fra disse aktørene. Denne dokumentasjonen bør behandles likt.

Dette blir imidlertid en ny oppgave for kommunene, og den kan være krevende å gjennomføre samtidig som nytt lovverk skal iverksettes. Det følger ikke ressurser med dette nye kravet, og i forslag til ny arkivforskrift stiller kommunene fritt til å organisere hvordan de skal gjennomføre denne endringen.

IKA Kongsberg anbefaler at det raskt utarbeides veiledere for gjennomføring av lovkravet.

Tilgjengeliggjøring og publisering

Den nye lovgivningen representerer et tydelig skifte fra et tradisjonelt fokus på bevaring til et mer aktivt krav om tilgjengeliggjøring. Bestemmelsen i § 41 krever at bevaringsinstitusjoner har søkbare oversikter over alle arkiver som er overført til langtidsbevaring. Disse oversiktene skal være tilgjengelige for allmennheten på internett. Det innebærer at institusjonene må publisere informasjon om arkivets innhold, hvem som har produsert materialet, hvilken tidsperiode det dekker, og hvordan man får tilgang.

Lovteksten gir imidlertid ikke en detaljert mal for hva disse oversiktene skal inneholde, eller hvordan de skal gjøres tilgjengelige. Forslaget inkluderer ikke opprettelsen av en felles nettbasert katalog administrert av Nasjonalarkivet, slik arkivlovutvalget har foreslått. Dermed kan bestemmelsen tolkes på ulike måter, og bevaringsinstitusjonene kan benytte forskjellige løsninger for å oppfylle kravet.

I høringsnotatet står det at "Departementet legg til grunn at framlegget ikke vil føre til vesentlige auka økonomiske eller administrative konsekvensar."

Likevel kan kravet om tilgjengeliggjøring og publisering kreve investeringer i digitale systemer, kompetanseheving blant ansatte og tidkrevende arbeid med registrering og katalogisering. Dagens situasjon viser at mange arkiver fortsatt ikke er beskrevet i tilstrekkelig detalj, noe som peker på et gap mellom lovens intensjoner og den praktiske virkeligheten.

Det er ikke konsensus i arkivmiljøet om hva denne bestemmelsen innebærer og hvilke konsekvenser den kan få. Blant annet er det usikkert om bestemmelsen har tilbakevirkende kraft på allerede overført arkiv, eller om den kun vil gjelde for arkiv overført etter lovens ikrafttredelse. IKA Kongsberg ønsker en tilbakemelding fra Nasjonalarkivet om hva minstekravene i bestemmelsen vil være for å unngå ulik tolkning mellom bevaringsinstitusjonene.

Et annet viktig punkt gjelder privatarkiv, som ofte mangler strukturert dokumentasjon. Kravet i § 41 kan føre til at institusjoner vegrer seg for å ta imot slike arkiver, ettersom det krever ekstra arbeid for å oppfylle lovens krav. Dermed kan konsekvensen av bestemmelsen i § 41 bli det motsatte av det som var intendert: arkivmateriale kan bli stående lenge hos arkivskaper på grunn av manglende ressurser til å organisere og få oversikt over innholdet, noe som vil redusere offentlig tilgang til dokumentasjonen.

Videre nevner ikke forskriften når institusjonene skal ha oppfylt kravene om tilgjengeliggjøring. Uten en klar tidsramme blir det vanskelig å planlegge ressursbruk og prioritere oppgaver, og det åpner for ulik praksis mellom institusjoner. Dette gapet mellom intensjon og implementering kan svekke lovens effekt og skape utfordringer både for bevaringsinstitusjonene og for brukere som forventer digital tilgang til offentlig dokumentasjon. En tydeligere definisjon av innholdet i kravet og en realistisk tidsplan ville styrket både rettssikkerheten og den praktiske gjennomføringen.

IKA Kongsberg ønsker at kravene i § 41 må beskrives tydeligere for å sikre en realistisk og bærekraftig iverksetting, slik at lovens mål om økt offentlig innsyn og demokratisk kontroll kan oppnås.

Oppsummering

Forslaget til ny arkivforskrift markerer et viktig skritt i moderniseringen av offentlig dokumentforvaltning ved å fremme innovasjon og tilpasning til teknologisk utvikling. Målet er å styrke dokumentfangsten og gjøre arkivene mer tilgjengelige og relevante for forskning, rettssikkerhet og demokratisk kontroll. Ved å gi kommuner og fylkeskommuner større frihet til å organisere sin dokumenthåndtering, åpnes det for lokal tilpasning og innovasjon. Dette kan bidra til mer effektive løsninger og bedre utnyttelse av teknologiske muligheter.

Samtidig innebærer denne friheten betydelige utfordringer. Kommunal og fylkeskommunal sektor preges av store variasjoner i økonomiske ressurser, teknisk kapasitet og faglig kompetanse. Når forskriften gir staten klare retningslinjer og tidsfrister for langtidsbevaring av arkivmateriale, men overlater kommunene til funksjonsbaserte krav uten operative detaljer, oppstår et asymmetrisk regelverk. Dette kan føre til ulik praksis, økte kostnader og fragmentering i dokumentforvaltningen.

IKA Kongsberg støtter intensjonen om forenkling og lokal autonomi, men understreker at rettssikkerhet og lik tilgang til offentlig informasjon krever nasjonale strukturer. Uten tydelige retningslinjer og felles standarder risikerer man at kommuner og fylkeskommuner med begrensede ressurser ikke klarer å oppfylle lovens intensjoner. Dette kan skape forskjeller mellom kommuner og svekke innbyggernes rett til innsyn i den offentlige forvaltningen.

Vi takker departementet og lovutvalget for god innsats slik at det nye regelverket kan tre i kraft 01.01.2026, og håper at kommunal sektor blir invitert med i videre samarbeid for å utvikle lovverket. I denne sammenheng foreslår IKA Kongsberg at departementet vurderer punktene vi nevner i innledningen.

Regjeringa.no

Ansvarlig for Kultur- og likestillingsdepartementets sider:

Ansvarlig redaktør: Simon Solholm Stjern

Nettredaktør: Wenche Stadven Nybo

Telefon: +47 22 24 90 90

E-post: postmottak@kud.dep.no

Ansatte i KUD: [Depkatalog](#)

[Personvernerklæring for KUD](#)

Organisasjonsnummer: 972 417 866